

Ιστορικά - Έθνικὰ

■ 30ή Σεπτεμβρίου: Ἡμέρα Μνήμης τῶν Ἐθνικῶν Εὐεργετῶν

Ἰωάννης Βαρβάκης*

Ὁ κουρσάρος καὶ ἥρωας

Στὸ βράχο τῶν Ψαρῶν εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου στὰ 1745 ὁ Γιάννης ὁ Λεοντῆς, γιὸς τοῦ καπετὰν Ἀνδρέα καὶ τῆς Μαρίας.

Πανέξυπνο κι ὀρμητικὸ παιδί, μὲ μεγάλα μάτια σὰν τοῦ γερακιοῦ, γι' αὐτὸ κι οἱ συνομήλικοί του τὸν παρομοίαζαν μὲ κάτι γεράκια ποὺ τὰ λεγαν βαρβάκια. **Ἀπὸ** κεῖ τοῦ ἔμεινε καὶ τὸ ὄνομα Βαρβάκης.

Σὰν γιὸς καπετάνιου ποὺ ἦταν, τὸν κέρδισε ἀπὸ νωρὶς ἡ θάλασσα. **Σ**τὰ δεκαπέντε τοῦ ἦταν συνέταιρος τοῦ πατέρα του, καὶ στὰ δεκαεπτὰ τοῦ ναυπήγησε δικό του καράβι κι ἔγινε ἔμπορος κι ἄργότερα κουρσάρος.

Λαχτάρα τοῦ ἦταν νὰ καθαρῖσει τὸ ἀρχιπέλαγος ἀπὸ τὰ τουρκικὰ καράβια, γι' αὐτὸ καὶ πῆρε μέρος στὰ Ὀρλωφικά. **Σ**τὴ ναυμαχία τοῦ Τσεσμέ τὸ 1770, ἀναδείχθηκε ὁ πρῶτος ἥρωας. **Δ**ὲν δίστασε νὰ κάμει μπουρλότο τὸ καράβι του γιὰ νὰ κάψει τὴν τουρκικὴ ναυαρχίδα. **Οἱ** Ρῶσοι τὸν τίμησαν καὶ τὸν ἀποζημιώσαν γιὰ τὸ καμένο του καράβι.

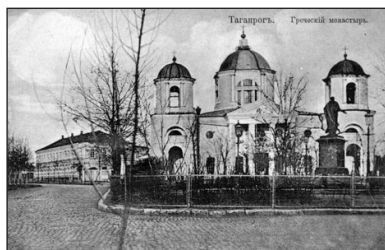
Ὁ πλούσιος ἔμπορος

Ἔτσι, σὰν πλοιοκτήτης μὲ ρωσικὴ σημαία, μπορούσε νὰ μπαίνει στὸν Ἑλλήσποντο καὶ νὰ βγαίνει στὴν ἀνεκμετάλλευτη ἀγορὰ τῆς Μαύρης Θάλασσας.

Οἱ Τούρκοι, γιὰ τὰ γεγονότα τοῦ Τσεσμέ, ἔπνεαν μένεα ἐναντίον του καὶ τὸν εἶχαν ἐπικηρύξει. **Τ**ὸν συνέλαβαν στὸν Ἑλλήσποντο καὶ τὸν φυλάκισαν στὴ χειρότερη φυλακὴ τῆς Πόλης, τὸ Γεντὶ Κουλέ. **Τ**ὸν ἐλευθέρωσε ἡ ρωσικὴ πρεσβεία καὶ κατέφυγε στὴν Ὀδησσό.

Τὸ Οἰκόσημο τοῦ Ἀρχοντος Ἰβάν Ἀντρέγιεβιτς Βαρβάτσι.

Οικία τοῦ Ἰωάννη Βαρβάκη καὶ Ἑλληνικὸ Μοναστήρι Ἱερουσαλήμ.
Ταγκανρόγκ, Ρωσία.

Ἀπὸ κεῖ ὁ πανέξυπνος ψαριανὸς περπάτησε πεζὸς καὶ ξυπόλητος 5.000 χιλιόμετρα ὥς τὴν Ἁγία Πετρούπολη. **Ζ**ήτησε ἀκρόαση ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνη Β΄, ἡ ὁποία τοῦ παραχώρησε 1.000 ρωσικὰ φλουριά καὶ ἄδεια ἀλιείας στὴν Κασπία Θάλασσα.

Προνοητικὸς καὶ οἰκονόμος καθὼς ἦταν, σκέφτηκε νὰ ἀγοράσει ἰχθυότοπους, γιὰ νὰ ἐκμεταλλευτεῖ τὰ προνόμια ἀλιείας ποὺ κατεῖχε. **Κ**ὶ ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἔκαμε βαθύπλουτο ἦταν ἡ πρώτη ἐμπορικὴ ἐκμετάλλευση τοῦ χαβιαριοῦ. **Β**ρῆκε τρόπο νὰ τὸ συντηρεῖ σὲ βαθιὲς σπηλιὲς φρέσκο κι ἀναλλοίωτο στὴ γεύση, ἀκόμα καὶ τοὺς καλοκαιρινοὺς μῆνες. **Ἔ**τσι δημιουργώντας ἓνα δίκτυο ἐμπορίου ἔφερε τὸ χαβιὰρι σὰν ἀκριβὸ ἔδεσμα σ' ὅλο τὸν κόσμο.

Ὁ εὐεργέτης

Ἔγινε ἀπ' τὸ ἐμπόριο βαθύπλουτος, ὄχι ὅμως καὶ παραδόπιστος. **Π**οτὲ δὲν ξέχασε τὰ βράχια τῶν Ψαρῶν κι ὅλους τοὺς Ἕλληνες ποὺ βρίσκονταν ἀκόμα σὲ φοβερὰ δεινά.

Εἶχε ἀπὸ μικρὸς τὸ φρόνημα τοῦ ἐμεῖς κι ὄχι τοῦ ἐγώ. **Π**αντοῦ ὅπου βρισκόταν διέθετε μεγάλα ποσὰ γιὰ κοινωφελῆ ἔργα. **Σ**τὸ Ἀστραχὰν καὶ τὸ Τανγκαρόκ ποὺ ἐγκαταστάθηκε, ἐκκλησίες, νοσοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα καὶ σχολεῖα φέρουν τὸ ὄνομά του. **Τ**ὰ Βαρβάκεια λουτρὰ στὸ Ἀστραχὰν καὶ ἡ περιώνυμη Βαρβάκειος διώρυγα, εἶναι δικά του μνημειώδη ἔργα.

Προτομή καὶ διώρυγα Ἰωάννη Βαρβάκη. **Ἀ**στραχὰν Ρωσία.

Βαρβάκειος Σχολή και **Β**αρβάκειος Ἀγορά. **Α**θήνα.

Σὲ ἐποχὴ ποὺ ἀνθοῦσε ἀκόμη τὸ δουλεμπόριο στὴν Ρωσία, κα-
νένα σκλάβο δὲν ἤθελε στὴν ἰδιοκτησίᾳ του ὁ Βαρβάκης, καὶ στὴν
ἐργασία του προσλάβανε μισθωτοὺς ἐργάτες. **Ἔ**τσι κατήγγησε γιὰ
ἀνθρωπιστικούς λόγους τὴ δουλεία στὴ Ρωσία. **85** χρόνια προτοῦ
τὴν καταργήσει ἐπίσημα ἡ Αὐτοκρατορία!

Πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα ὁμως τὸν ἀπασχολοῦσε ἡ παιδεία καὶ ἡ ἐλευ-
θερία τοῦ σκλάβου γένους του.

Μυήθηκε στὴ Φιλικὴ ἐταιρεία, τὴν ὁποία χρηματοδοτοῦσε γεν-
ναῖα, καθὼς καὶ τὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα, πρὶν καὶ κατὰ τὴν πε-
ρίοδο τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821.

Ἐξόπλισε μὲ δικά του ἔξοδα τοὺς
στρατιῶτες τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάν-
τη, ἐνῶ μέσῳ τοῦ Πατριαρχείου ἐξαγό-
ρασε πολλοὺς Ἑλληνες αἰχμαλώτους.

Στὴ διαθήκη του ἄφησε 1.000.000
ρούβλια, πολλὰ χρήματα τὴν ἐποχὴ
ἐκείνη, κληροδότημα γιὰ τὴν ἵδρυση
τοῦ Βαρβακείου Λυκείου, ποὺ ἦταν τὸ
μοναδικὸ λύκειο θετικῶν ἐπιστημῶν
στὴ χώρα μας γιὰ πολλὰ χρόνια.

Ἐπίσης μὲ δική του δωρεὰ κατα-
σκευάστηκε ἡ κλειστὴ ἀγορὰ τῆς
Ἀθήνας, ἡ Βαρβάκειος Ἀγορά, ἐνῶ
ἄφησε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς πε-
ριουσίας του στὸ ἐλληνικὸ Δημόσιο
γιὰ κοινωφελεῖς σκοποὺς.

Ἀλλὰ καὶ στὴν φιλία τοῦ ἐλλήνι-
κοῦ καὶ τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ἡ συμβολὴ
τοῦ Βαρβάκη εἶναι μεγάλη. **Ο**ἱ Ρῶσοι
τὸν ὀνόμασαν ἱππότη καὶ τὸν τίμη-
σαν μὲ πολλὰ παράσημα. **Τ**οῦ ἀπέ-
νεμαν αὐτοκρατορικὸ δίπλωμα καὶ
οἰκόσημο ὡς ἰσόβιο καὶ κληρονομικὸ
τίτλο εὐγενείας.

Ο μαρμάρινος ἀνδριάντας
τοῦ Ἰωάννη Βαρβάκη,
ἔργο τοῦ γλύπτη Λ. Δρόση
(1870-1886), βρίσκεται στὸν κήπο
τοῦ Ζαπτείου. **Π**εριβάλλεται ἀπὸ
τέσσερις συμβολικὲς
μορφές στὸ βάθρο του:
Ἐλευθερωμένη Ἑλλάδα,
Ἱστορία, **Σ**κέψη καὶ **Ν**αυτιλία.

Γραμματόσημο
του 1973.

‘Ο πικραμένος

“Όταν ξέσπασε ή Έπανάσταση, ό Βαρβάκης ήταν πάνω από έβδομήντα πέντε έτών. “Ηθελε όμως νά ξαναδεί τò νησι πού γεννήθηκε, πριν πεθάνει.

“Όταν επέστρεψε, βρήκε μόνο έρείπια πού απέμειναν από τò ολοκαύτωμα τής ‘Ολόμαυρης Ράχης, τòn Ιούνιο του 1824.

Τόν περίμεναν όμως κι άλλες απογοητεύσεις. Βρήκε τήν Ελλάδα διχασμένη σè ρωσικό, άγγλικό και γαλλικό κόμμα. “Εμαθε πώς ό ‘Αδαμάντιος Κοραής είχε εναντιωθεί στο πολιτικό έργο του Καποδίστρια κι ό Μαυροκορδάτος τόν στιγμάτισε ως πράκτορα τών Ρώσων. Καταρρακώθηκε από όλα αυτά.

Δυσσαρεστημένος, αποφάσισε νά επιστρέψει στη Ρωσία. Δέν τò κατάφερε και πέθανε στις 10 Ιανουαρίου 1825, στην Άγγλοκρατούμενη Ζάκυνθο, βαθιά αποκαρδιωμένος!

* * *

Αυτός ήταν ό μεγάλος Έλληνας Ιωάννης Βαρβάκης! ‘Ο ήρωας, ό ανθρωπιστής, ό φιλόανθρωπος, ό πατριώτης, ό ευεργέτης!

Συνειδητοποίησε, ότι ή ευτυχία δέν απέρρεε από τὰ χρήματα πού είχε, αλλά από τò νά χαρίζει και στους άλλους.

Δυστυχώς, δέν έτυχε τών ανάλογων τιμών από τò έλληνικό κράτος, γιατί δέν συμβάδιζε με τὰ συμφέροντα τής εποχής.

Παραμένει όμως πρότυπο για τούς σύγχρονους Έλληνες, για όσους έχουν άκόμη μάτια νά βλέπουν, αυτιά νά άφουγκράζονται, νοϋ και καρδιά για νά καταλαβαίνουν.

‘Ο τάφος του Ιωάννη Βαρβάκη.
Α' Νεκροταφείο Αθηνών. Έπιγραφή:

«ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΔ. ΒΑΡΒΑΚΗΣ
ΑΠΟ ΤΑ ΨΑΡΑ
1745-1825

ΑΦΙΕΡΩΣΕ
ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΝ ΤΟΥ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ
ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ»

(*) Περιοδ. «Η Δράση μας», 594/Ιανουάριος 2022, σελ. 18-19. • Έπιμέλ. ήμετ.

• Βλ. και <https://varvakis.varvakeionidryma.gr/#1>